

فصلنامه علمی-پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)

سال پنجم، شماره چهارم، (پیاپی ۱۹)، زمستان ۱۳۹۴

تاریخ وصول: ۱۳۹۳/۱۱/۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۰/۲۶

صص: ۷۴-۵۷

## ارزیابی میزان رضایت روستائیان از عملکرد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی طرح‌های هادی

(مطالعه موردی: روستاهای شهرستان نیمروز)

حمید حیدری مکرر<sup>۱</sup>، حسنعلی جهانتیغ<sup>۲\*</sup>، مهدی معصومی جشنی<sup>۳</sup>

۱- استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

### چکیده

با توجه به اهمیت روستا در برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای کشور، تاکنون طرح‌های متعددی در جهت تسریع روند توسعه‌یافتگی روستا اجرا شده است تا به نوعی شدت نابرابری‌های بین نقاط شهری و روستایی کاهش یابد. یکی از این طرح‌ها، طرح هادی است که علاوه بر ایجاد زمینه توسعه و عمران روستاها، نقش مهمی در افزایش میزان رضایت روستائیان از زندگی در روستا دارد. لذا هدف تحقیق حاضر بررسی میزان رضایت روستائیان از اثرات کالبدی، اقتصادی و اجتماعی طرح‌های هادی در روستاهای شهرستان نیمروز است. این تحقیق به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق، شامل تمامی روستاهای دارای سابقه طرح هادی و حجم نمونه شامل روستاهایی است که حداقل ۴ سال از زمان اجرای طرح هادی در آن‌ها سپری شده باشد. بر این اساس در این پژوهش ۱۰ روستا با ۲۸۱۳ خانوار مورد بررسی قرار گرفته است؛ که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۳۸ خانوار به عنوان خانوارهای نمونه برحسب روش نمونه‌گیری تصادفی مورد پرسشگری قرار گرفتند. برای تحقق اهداف مورد نظر، ضمن مطالعات اسنادی، طیف گسترده‌ای از شاخص‌ها با ابعاد کالبدی، اقتصادی و اجتماعی تعیین و در چارچوب مطالعات میدانی (تکمیل پرسش‌نامه‌ها و فرم‌های مشاهدات میدانی) مورد بررسی قرار گرفت و برای

تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آماری T تک نمونه‌ای در نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. یافته‌های پژوهش مؤید آن است که میانگین عملکرد طرح هادی روستایی در سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه عدد ۲/۶۷ است و میزان عملکرد طرح هادی در ابعاد کالبدی، اقتصادی و اجتماعی پایین‌تر از میانه‌ی نظری (۳) است. لذا برای دستیابی به میزان رضایت مطلوب روستاییان از اجرای طرح هادی پیشنهاد می‌شود طرح‌های اجرایی مورد بازبینی قرار گیرند و در طرح‌های اجرایی آینده از منابع محلی و مشارکت روستاییان بیشتر استفاده گردد.

**واژه‌های کلیدی:** ارزیابی، میزان رضایت، طرح هادی، عملکرد، شهرستان نیمروز

## مقدمه

تجارب به دست آمده در کشورهای مختلف، این امر را نمایان ساخته است که توسعه روستایی پیش شرطی اساسی و ضرورتی بنیادین برای دستیابی به توسعه ملی به شمار می‌رود و می‌بایست در اولویت سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های کشورهای مختلف قرار گیرد (بهرامی، ۱۳۸۹: ۱۲۵). با توجه به اهمیت توسعه روستایی، تقریباً در اوایل قرن بیست و یکم، برنامه‌های توسعه روستایی در بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گرفت و اقدامات متنوعی در راستای بهبود شرایط زندگی مردم در مناطق روستایی طراحی و اجرا گردید (Mahon et al, 2012:266).

با توجه به اهمیت روستا در برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای کشور، تاکنون طرح‌های متعددی در جهت تسریع روند توسعه یافتگی روستا مطرح و اجرا شده است (آسایش، ۱۳۸۶: ۱۸۱) تا به نوعی شدت نابرابری‌های بین نقاط شهری و روستایی کاهش یابد (عظیمی و جمشیدیان، ۱۳۸۴: ۴۴). در واقع این طرح‌ها تلاش داشته‌اند؛ تا اول نیمی از جمعیت ایران که در مناطق روستایی زندگی می‌کنند بتوانند از آثار توسعه برخوردار گردند و دوم اینکه روند رو به افزایش فرآیند مهاجرت‌های بی‌رویه و تخلیه صدها روستا کنترل گردد (رشنو، ۱۳۸۴: ۶۶). به طور کلی می‌توان بیان نمود که هدف اصلی این طرح‌ها پایداری، نگهداری، پشتیبانی و تکیه‌گاه زندگی در مناطق روستایی بوده است (Gane 2007: 132).

در این زمینه یکی از مهم‌ترین برنامه‌هایی که در مسیر برنامه‌ریزی توسعه روستایی پس از پیروزی انقلاب اسلامی در حوزه توسعه روستایی مورد توجه قرار گرفته است، طرح هادی روستایی است که با هدف اصلی فراهم نمودن بستر تجدید حیات و هدایت روستا با در نظر گرفتن جنبه‌های فیزیکی و اقتصادی طراحی و انجام گرفته است (مولائی هاشجین، ۱۳۸۶: ۱۰۶). در واقع این طرح اهداف پیش‌بینی شده‌ای را از جمله؛ کاهش مهاجرت از روستا، ایجاد زمینه‌های اشتغال و درآمدزایی برای روستاییان، ایجاد تأسیسات زیربنایی و خدمات رفاهی در روستا، افزایش تولیدات کشاورزی و رونق دادن به اقتصاد روستا، استفاده از مشارکت مردمی و توسعه شبکه راه‌های ارتباطی روستا را نیز دنبال می‌کند (شمس‌الدینی، ۱۳۸۷: ۴۰). لذا با توجه به مطالب بیان شده، این نکته قابل توجه است که با وجود اجرای طرح هادی روستایی در جهت بهبود و ارتقای سطح زندگی روستاییان، مسائل و مشکلات ناشی از فقدان زیرساخت‌های کلی برنامه‌ریزی روستایی باعث شده است تا این طرح‌ها نتوانند به اهداف تبعی خود

برسند (پاپلی یزدی و ابراهیمی ۱۳۸۶: ۲۱۶). لذا اکنون باگذشت بیش از دو دهه از آغاز اجرای طرح‌های هادی در نواحی روستایی کشور و صرف هزینه‌های زیاد در مراحل مختلف تهیه و اجرای آن (عنابتانی، ۱۳۸۸: ۱)، لازم است بدانیم که این اقدامات چه نتایجی به بار آورده و چه پیامدهایی به همراه داشته است؛ زیرا که ارزیابی ما را در تعریف اهداف توسعه‌ای پایدار و ارزشیابی پیشرفت در جهت رسیدن به اهداف آن کمک می‌کند. (Emmanuel, 2007: 20)) بر این اساس، با توجه به اینکه اجرای طرح‌های هادی در روستاهای شهرستان نیمروز اثرات و پیامدهای متعدد دارد، به نظر می‌رسد بررسی جامع و دقیق اثرات طرح‌های هادی اجراشده به‌ویژه ارزیابی میزان رضایت روستائیان از عملکرد طرح هادی می‌تواند تا حدود زیادی در مدیریت و اجرای بهتر این طرح در سایر مناطق روستایی شهرستان کمک کند. علی‌رغم اهمیت موضوع، تاکنون مطالعه جامعی در خصوص تحلیل میزان رضایت روستائیان از ابعاد مختلف طرح هادی از دیدگاه ذینفعان اصلی این طرح یعنی روستائیان در سطح منطقه صورت نگرفته است که این امر می‌تواند تا حد زیادی روند اجرای طرح در سایر روستاها را تحت تأثیر قرار دهد و از اثربخشی و از کارایی آن بکاهد. بر این اساس تحقیق پیرامون میزان رضایت روستائیان از عملکرد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی طرح‌های هادی در شهرستان نیمروز امری ضروری به حساب می‌آید.

## مبانی نظری

بسیاری از محققان و صاحب‌نظران حوزه فعالیت در حیطه توسعه روستایی را شامل پنج بعد اساسی مدیریت منابع طبیعی، توسعه فیزیکی روستاها و امور زیربنایی، مدیریت منابع انسانی، توسعه کشاورزی و توسعه فعالیت‌های غیر کشاورزی در نظر گرفته‌اند (Gibson, 2010: 238)) در این میان، فراهم ساختن امکانات و زیرساخت‌های فیزیکی مختلف و بهسازی و توسعه کالبدی<sup>۱</sup> فضایی روستاها، یکی از مؤلفه‌های اصلی برنامه‌ریزی توسعه روستایی به شمار می‌رود (Liu, 2009: 559)) با در نظر گرفتن اهمیت موضوع، طرح هادی روستایی باهدف اصلی ارتقای سطح کیفی ساختار کالبدی و فیزیکی مناطق روستایی و در نتیجه بهبود وضعیت اجتماعی<sup>۲</sup> اقتصادی آن‌ها و درنهایت دستیابی به توسعه روستاها در سطح کشور به اجرا در آمده است (رضایی و صفا، ۱۳۹۲: ۵۱). طرح هادی روستایی بر اساس آئین‌نامه نحوه بررسی و تصویب طرح‌های توسعه و عمران محلی، ناحیه‌ای، منطقه‌ای، ملی و مقررات شهرسازی و معماری کشور مصوب ۱۰/۱۲/۷۸ هیئت محترم وزیران عبارت است از: طرحی که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آتی و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای مختلف از قبیل مسکونی، تجاری و کشاورزی و تأسیسات و تجهیزات و نیازمندی‌های عمومی روستایی را برحسب مورد در قالب مصوبات طرح‌های ساماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی یا طرح‌های جامع ناحیه‌ای تعیین می‌نماید (تقیلو و همکاران، ۱۳۸۸: ۳). به عبارت دیگر؛ طرح هادی روستایی اولین تلاش سازمان‌یافته و فراگیر ملی برای ساماندهی کالبدی روستاهای کشور است که از سال ۱۳۶۷ در روستاها به مورد اجرا گذاشته شده است. گستردگی اقدامات صورت گرفته در تهیه و اجرای طرح هادی و قرار گرفتن آن به‌عنوان بخش مهمی از وظایف بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در سراسر کشور در سال‌های اخیر و آثار مهم اجرای آن‌ها بر جامعه روستایی در حال تحول کشور، بررسی

و ارزشیابی همه‌جانبه این طرح را ضروری ساخته است (پژوهشکده سوانح طبیعی، ۱۳۸۸: ۹). بر اساس تعریف ارائه‌شده، می‌توان بیان نمود که این طرح درصدد دستیابی به ایجاد زمینه توسعه و عمران روستاها، تأمین عادلانه امکانات، هدایت وضعیت فیزیکی روستا، تسهیلات بهبود مسکن و خدمات محیط زیستی و عمومی، بهبود کیفیت بافت روستا، ایجاد تناسب منطقی بین جمعیت و عملکردهای مختلف، کنترل و نظارت بر روند توسعه کالبدی روستا، کاهش مسائل زیست‌محیطی در سطح روستاها و ایجاد زمینه کاهش خطر سوانح طبیعی و ایجاد بستر لازم جهت فراهم شدن زمینه صدور سند مالکیت املاک واقع در بافت مسکونی روستا است (زرافشانی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۶۵).

با توجه به اهداف اشاره‌شده و در راستای دستیابی به آن‌ها، در قالب طرح‌های هادی روستایی، پروژه‌های عمرانی متعددی تعریف شده‌اند که برخی از مهم‌ترین آن‌ها شامل احداث و اصلاح شبکه معابر، احداث و اصلاح میدان‌ها، احداث فضای سبز، احداث و اصلاح پیاده‌روها، احداث، اصلاح و پوشش انهار و کانال‌های آب داخل روستا، دیواره سازی (شامل ساخت دیوار ساحلی، حائل و غیره)، احداث و تکمیل سیل بند و سیل برگردان، آماده‌سازی اراضی پیش‌بینی شده جهت گسترش آبی روستا، احداث پل‌های موردنیاز داخل روستا، احداث و تکمیل شبکه دفع فاضلاب روستایی می‌شوند (عزیز پور و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۵). طرح هادی به‌عنوان یک متغیر بیرونی وارد روستا می‌شود و بر ساختارهای روستا اثر می‌گذارد. این ساختارها شامل ابعاد چهارگانه فیزیکی ° کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی روستا است. طرح هادی بر مبنای تغییر و تحول در ساختار فیزیکی ° کالبدی، بخشی از فرایند توسعه روستایی به شمار می‌رود؛ زیرا خطوط اصلی این طرح‌ها، در قالب تغییرات بیرونی یا کالبدی روستا خلاصه می‌شود (عنابستانی و اکبری، ۱۳۹۱: ۹۴).

### پیشینه پژوهش

در راستای تبیین سوابق تحقیق، در این قسمت با استفاده از قالب جدول به بیان مطالبی پرداخته‌شده که بیشترین قرابت معنایی را با موضوع موردنظر دارند (جدول ۱).

جمع‌بندی حاصل از مطالعات انجام‌شده در زمینه طرح هادی گویای این است که تاکنون در مورد این طرح، آثار و پیامدهای آن بررسی‌های فراوانی صورت گرفته، اما بررسی این امر در مناطق روستایی شهرستان نیریز حساست ویژه‌ای دارد. مهاجرت‌های بی‌رویه روستایی و تخلیه آبادی‌ها از یکسو و موقعیت مرزی حساس روستاهای موردنظر از طرف دیگر، اهمیت ارزیابی میزان رضایت روستاییان از طرح‌های اجراشده و به‌ویژه طرح هادی را دوچندان می‌کند. درواقع با انجام این ارزیابی می‌توان زمینه‌ای را برای تحول مناطق روستایی رقم زد و این تحقیق پیشنهادی باشد برای برنامه‌ریزان روستایی تا در اقدامات اجرایی بعدی، نظر و ایده‌های روستاییان را بیشتر از گذشته مدنظر قرار دهند.

جدول- ۱: مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش

سال	محقق	عنوان	نتیجه‌گیری
۱۳۹۳	رضایی و شوکتی آمقانی	بررسی و تحلیل مشکلات اجرای طرح هادی روستایی در مناطق روستایی شهرستان اسکو (مطالعه موردی: روستای سرین دیزج)	مهم‌ترین مشکلات زیست‌محیطی طرح هادی روستایی به ترتیب شامل ایجاد تغییرات منفی در توپوگرافی روستا، آسیب دیدن گونه‌های جانوری و گیاهی در محدوده اجرای طرح‌ها، تغییر مسیر شبکه آبراهه‌های طبیعی در روستا، فرسودگی و تخریب چشم‌اندازهای طبیعی و فرسایش و از بین بردن خاک در محدوده اجرای طرح‌ها بودند.
۱۳۹۲	رضایی و صفا	تحلیل مشکلات اجرای طرح هادی در مناطق روستایی شهرستان زنجان	نتایج نشان داد که پنج عامل فیزیکی عمرانی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، بهداشتی و محیطی در حدود ۷۶/۷۱ درصد از واریانس کل اثرات اجرای طرح هادی در مناطق روستایی شهرستان در زنجان را تبیین می‌نمایند.
۱۳۹۲	سواری و همکاران	تحلیل عوامل مرتبط با رضایتمندی روستائیان از طرح هادی؛ (مطالعه موردی روستای قراگل شهرستان دیواندره)	نتایج نشان می‌دهد که رضایتمندی روستائیان نسبت به طرح هادی کم و متوسط بوده است. علاوه بر این، نتایج حاصل از تحلیل عاملی سه عامل ایجاد علاقه‌مندی به روستا، اثرات فیزیکی-کالبدی و ایجاد اشتغال‌های جانبی در روستا را به‌عنوان اثرات طرح‌های هادی شناسایی کردند.
۱۳۹۱	عنابستانی و اکبری	ارزیابی طرح‌های هادی و نقش آن در توسعه کالبدی روستا از دیدگاه روستائیان- مطالعه موردی شهرستان جهرم	نتایج نشان می‌دهد بیشترین اثرگذاری طرح بر بعد بازگشایی و نوسازی شبکه معابر روستایی بوده است، اما در سایر متغیرها، یعنی مسکن روستایی و کاربری اراضی توفیق‌چندانی در محیط‌های روستایی حاصل نشده است.
۱۳۹۰	عزیزپور و همکاران	تحلیل و ارزیابی اثرات اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونتگاه روستایی کشور	اجرای طرح هادی بر توسعه اشتغال، افزایش میزان سرمایه‌گذاری در روستا، افزایش میزان درآمد روستائیان و بهره‌برداری مناسب از زمین تأثیر مطلوب داشته است.
۱۳۸۸	عنابستانی	ارزیابی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی سکونتگاه‌های روستایی در روستاهای غرب خراسان رضوی	یافته‌ها مؤید آن است که طرح‌های اجرایی به لحاظ خدمات‌رسانی موفق بوده و باعث امیدواری روستائیان به سکونت در روستا شده، اما لحاظ زیست‌محیطی و جلب مشارکت مردم چندان توفیقی حاصل نشده است.
۱۳۸۴	عظیمی و جمشیدیان	بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی (مطالعه موردی: غرب گیلان)	اجرای طرح هادی باعث پیشرفت نسبی زندگی مردم و افزایش امیدواری آن‌ها به سکونت در روستا شده اما لحاظ رعایت مسائل زیست‌محیطی و مشارکت مردمی به‌ویژه در فرایند تهیه طرح، چندان موفق عمل نکرده‌اند.

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.

جمع‌بندی حاصل از مطالعات انجام‌شده در زمینه طرح هادی گویای این است که تاکنون در مورد این طرح، آثار و پیامدهای آن بررسی‌های فراوانی صورت گرفته، اما بررسی این امر در مناطق روستایی شهرستان نیمروز حساسیت ویژه‌ای دارد. مهاجرت‌های بی‌رویه روستایی و تخلیه آبادی‌ها از یکسو و موقعیت مرزی حساس روستاهای

موردنظر از طرف دیگر، اهمیت ارزیابی میزان رضایت روستاییان از طرح‌های اجراشده و به‌ویژه طرح هادی را دوچندان می‌کند. درواقع با انجام این ارزیابی می‌توان زمینه‌ای را برای تحول مناطق روستایی رقم زد و این تحقیق پیشنهادی باشد برای برنامه‌ریزان روستایی تا در اقدامات اجرایی بعدی، نظر و ایده‌های روستاییان را بیشتر از گذشته مدنظر قرار دهند.

### سؤالات تحقیق

سؤال اصلی تحقیق:

۱- میزان رضایت مردم از عملکرد طرح‌های هادی در ابعاد موردبررسی تا چه اندازه است؟

سؤالات فرعی تحقیق:

۱- میزان رضایت مردم از عملکرد طرح‌های هادی در بعد اقتصادی تا چه اندازه است؟

۲- میزان رضایت مردم از عملکرد طرح‌های هادی در بعد اجتماعی تا چه اندازه است؟

۳- میزان رضایت مردم از عملکرد طرح‌های هادی در بعد کالبدی تا چه اندازه است؟

### مواد و روش تحقیق

#### روش تحقیق

این تحقیق با روش توصیفی- تحلیلی انجام گردیده است. برای بررسی چهارچوب نظری پژوهش از روش اسنادی و کتابخانه‌ای و جهت بررسی تحلیل میزان رضایت روستائیان از اثرات کالبدی، اجتماعی و اقتصادی طرح‌های هادی در شهرستان نیمروز، از مطالعات میدانی و ابزار پرسش‌نامه استفاده گردیده است. جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی روستاهایی است که طرح هادی در آن‌ها اجراشده و جامعه نمونه شامل روستاهایی است که حداقل ۴ سال از زمان اتمام فرایند اجرای طرح سپری شده باشد؛ بنابراین تعداد ۱۰ روستا با جمعیت ۱۲۸۷۸ و خانوار ۲۸۱۳ مورد مطالعه قرار می‌گیرد (جدول ۲). برای برآورد حجم نمونه در سطح خانوارهای روستایی، از فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد و احتمال خطای ۵ درصد به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است. بر این اساس برای ارزیابی اثرات طرح هادی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی روستاها، تعداد ۳۳۸ نفر از سرپرستان خانوارهای روستایی مورد پرسش قرار گرفته‌اند. بر این اساس، در چارچوب مطالعات میدانی، طیف گسترده‌ای از شاخص‌ها در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی در قالب پرسش‌نامه‌های خانوار و فرم‌های مشاهدات میدانی موردبررسی قرار گرفته است. پس از جمع‌آوری داده‌ها، جهت تجزیه و تحلیل آن‌ها و انجام تحلیل‌های فضایی و آماری از نرم‌افزارهای ArcGIS و SPSS استفاده گردیده است. برای بررسی میزان پایایی گویه‌های تحقیق از آماره آلفای کرونباخ با دامنه‌ی صفر تا یک استفاده شده که میزان آلفای کرونباخ بعد اقتصادی (۰/۸۲۳)، بعد اجتماعی (۰/۷۲۰) و بعد کالبدی (۰/۷۸۷) به‌دست آمده است.

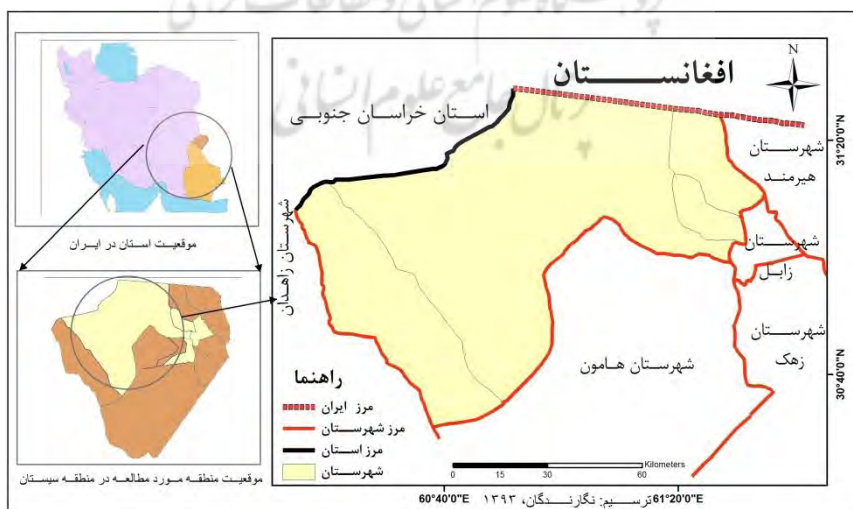
جدول - ۲: روستاهای مورد مطالعه

دهستان	روستا	جمعیت	خانوار
ادیمی	بالاخانه	۱۰۱۸	۲۹۱
	طاغذی	۲۱۹۸	۲۴۷
	حسین آباد خواجه	۸۲۶	۱۹۳
قائم آباد	گلخانی	۱۷۷۱	۴۳۸
	قائم آباد	۱۰۹۶	۲۸۲
	خراشادی	۱۴۸۵	۳۹۱
	عباس آباد سنجدی	۵۸۸	۱۵۳
	احمدآباد	۴۵۶	۱۰۳
سفیدآبه	سفیدآبه	۲۵۸۴	۵۲۵
بزی	چرک	۸۵۶	۱۹۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.

### موقعیت محدوده مورد مطالعه

شهرستان نیمروز از شمال و شمال غربی با کشور افغانستان و خراسان جنوبی (شهرستان نهبندان) و از جنوب با شهرستان زابل و هامون و از شرق با شهرستان هیرمند و از غرب با شهرستان زاهدان و نهبندان هم‌مرز است و در شمال دشت سیستان واقع گردیده است. مساحت این شهرستان ۸۱۷۵ کیلومترمربع است که بیش از نیمی از وسعت حوزه سیستان را شامل می‌شود. این شهرستان دارای چهار دهستان و ۱۱۹ روستا با جمعیت ۴۵۴۶۶ و خانوار ۱۰۷۸۶ است. در بخش مرکزی این شهرستان دهستان ادیمی و دهستان بزی واقع گردیده است و بخش صابری شامل دهستان قائم آباد و دهستان سفیدآبه است (شکل ۱). این شهرستان با انتزاع از بخش پشت آب در ۱۷ دی‌ماه ۱۳۹۱ از شهرستان زابل جدا گردید.



شکل - ۱: موقعیت منطقه مورد مطالعه

## یافته‌های پژوهش

در این قسمت از پژوهش برای بررسی میزان رضایت مردم از عملکرد تأثیرات کالبدی طرح‌های هادی روستایی از ۱۵ شاخص استفاده شده است. نتایج جدول (۳) گویای این است که در بین مؤلفه‌های مورد بررسی، مؤلفه‌های بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن در سطح روستا با میانگین  $2/88$  و انحراف معیار  $0/28$  و زمینه‌سازی برای صدور سند مالکیت با میانگین  $2/64$  و ضریب تغییرات  $0/29$ ، به ترتیب بیشترین عملکرد و مؤلفه‌های حفظ و حراست از اراضی زراعی و باغی با میانگین  $2/32$  و ضریب تغییرات  $0/37$  و الگوی ساخت‌وساز در سطح روستا با میانگین  $2/40$  و ضریب تغییرات  $0/37$  به ترتیب کمترین عملکرد را از نظر پاسخگویان به دست آورده‌اند. با توجه به اینکه حفاظت از منابع طبیعی روستاها یکی از اهداف اصلی طرح هادی است، اما نتایج گویای عدم میزان رضایت روستاییان از عملکرد طرح هادی در این زمینه است. لذا برای بهبود اوضاع موجود و افزایش رضایت روستاییان از حفاظت محیط‌زیست روستایی لازم است طرح‌های اجرایی مورد بازبینی قرار گیرند.

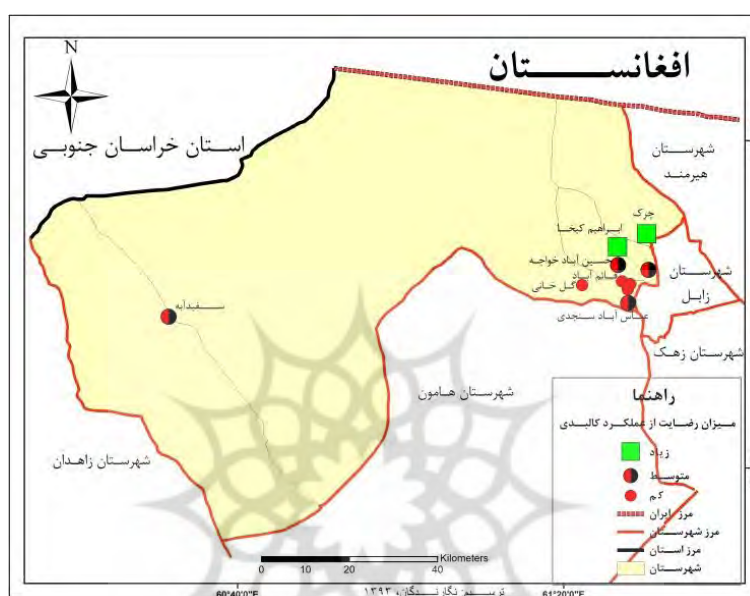
جدول- ۳: عملکرد کالبدی طرح‌های هادی روستایی از دید پاسخ‌گویان

رتبه	ضریب پراکندگی	کای اسکور	میانگین	انحراف معیار	میانگین					شاخص‌های کالبدی
					پس‌زیاد	زیاد	متوسط	کم	پس‌کم	
۱۲	۰/۳۷	۱۷۸/۵۳	۲/۴۰	۰/۹۰	۰/۲	۸/۶	۱/۳	۷۳/۳	۱۶/۶	الگوی ساخت‌وساز در سطح روستا
۳	۰/۳۲	۱۶۳/۹۸	۲/۸۰	۰/۹۲	۱/۸	۲۱/۳	۴۰/۵	۲۸/۴	۸	کیفیت شبکه معابر
۱۱	۰/۳۵	۱۹۰/۸۷	۲/۴۷	۰/۸۸	۱/۴	۱۷/۲	۴۲/۹	۳۰/۵	۸	کیفیت دسترسی به خدمات
۱	۰/۲۸	۲۳۰/۷۲	۲/۸۸	۰/۸۲	۰/۵	۲۱/۹	۴۷	۲۵/۶	۵	بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن در سطح روستا
۶	۰/۳۲	۲۳۰/۸۱	۲/۵۵	۰/۸۴	۱/۱	۹/۲	۴۳/۵	۳۵/۸	۱۰/۴	رعایت ضوابط فنی طرح در ساخت‌وساز
۲	۰/۲۹	۲۷۹/۵۴	۲/۶۴	۰/۷۸	۱/۲	۹/۸	۴۷/۳	۳۵/۸	۵/۹	زمینه‌سازی برای صدور سند مالکیت
۵	۰/۳۲	۲۲۷/۱۷	۲/۶۳	۰/۸۵	۲/۱	۱۰/۹	۴۲/۶	۳۶/۷	۷/۷	افزایش قیمت مسکن روستایی
۱۰	۰/۳۶	۱۴۹/۷۵	۲/۵۹	۰/۹۴	۱/۱	۱۵/۴	۳۸/۵	۳۱/۴	۱۳/۶	جذب امکانات و خدمات رفاهی زیربنایی
۸	۰/۳۳	۲۲۵/۱۹	۲/۵۴	۰/۸۵	۱/۴	۱۰/۱	۳۸/۸	۴۰/۵	۹/۲	تجهیزات و امکانات مسکن (حمام و دستشویی)
۹	۰/۳۴	۱۷۸/۰۶	۲/۶۲	۰/۹۱	۱/۹	۱۳/۶	۴۰/۸	۳۲/۸	۱۰/۹	تأثیر طرح هادی در مکان‌یابی مناسب خدمات
۱۳	۰/۳۷	۲۲۳/۲۱	۲/۳۲	۰/۸۶	۱/۲	۷/۱	۲۹/۹	۴۶/۱	۱۵/۷	حفظ و حراست از اراضی زراعی و باغی
۶	۰/۳۲	۱۰۳/۳۰	۲/۵۵	۰/۸۳	۰	۱۳	۳۸/۲	۳۹/۳	۹/۵	نگهداری از بافت‌های باارزش تاریخی روستا
۷	۰/۳۳	۲۱۷/۶۵	۲/۵۶	۰/۸۵	۱/۲	۱۱/۵	۳۸/۵	۳۹/۹	۸/۹	وضعیت طراحی شبکه دفع آب
۳	۰/۲۹	۲۹۰/۰۱	۲/۶۰	۰/۷۸	۰/۶	۸/۳	۵۰	۳۲/۸	۸/۳	امکانات و نحوه دفع زباله
۴	۰/۳۲	۲۰۶/۱۱	۲/۶۵	۰/۸۶	۱/۵	۱۳/۹	۴۰/۲	۳۶/۷	۷/۷	ایجاد فضای سبز در روستا

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.



مطالعه میزان رضایت مردم از عملکرد بعد کالبدی طرح هادی در روستاهای مورد مطالعه گویای این واقعیت است که در بعد کالبدی، عملکرد طرح در روستاهای چرک و ابراهیم کیخا با میانگین ۳/۳۸ و ۳/۱۷ دارای بیشترین عملکرد و در روستاهای خراشادی و قائم آباد با میانگین ۲/۲۸ و ۲/۳۱ کمترین عملکرد را داشته است (شکل ۲). با نگاهی تحلیلی به وضعیت کالبدی روستاهای مورد مطالعه می‌توان بیان داشت که اکثر روستاها از کیفیت متوسط و پایینی برخوردارند و فقط روستاهای چرک و ابراهیم کیخا دارای وضعیت نسبتاً مطلوبی می‌باشند که دلیل این امر اجرای مرحله دوم طرح هادی در دو روستای فوق است.



شکل ۲ - میزان عملکرد طرح در بعد کالبدی، منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.

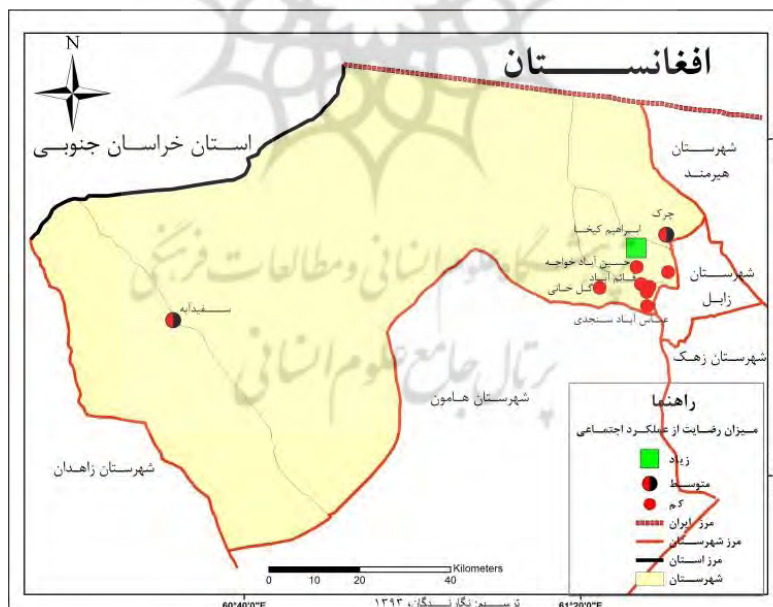
جدول (۴) گویای میزان رضایت مردم از عملکرد مؤلفه اجتماعی طرح‌های هادی روستایی است. نتایج نشان می‌دهد در بین گویه‌های مورد بررسی، گویه‌های نحوه دسترسی به خدمات روستایی با میانگین ۲/۷۲ و ضریب تغییرات ۰/۲۵ و کاهش مهاجرت روستائیان با میانگین ۲/۸۱ و ضریب تغییرات ۰/۲۸ دارای بیشترین عملکرد و مؤلفه‌های ادامه طرح به شکل کنونی با میانگین ۲/۴۲ و ضریب تغییرات ۰/۳۶ و مشارکت در تهیه اجرای طرح هادی روستا با میانگین ۲/۶۱ و ضریب تغییرات ۰/۳۳ کمترین عملکرد را از نظر افراد پاسخگو به خود اختصاص داده‌اند. همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد، روستائیان از ادامه طرح به شکل کنونی ناراضی بوده و که دلیل این امر را می‌توان عدم مشارکت روستائیان در تهیه و اجرای طرح دانست. لذا توجه به مشارکت هرچه بیشتر روستائیان به‌عنوان ذینفعان این طرح امری ضروری به حساب می‌آید.

مطالعه میزان رضایت مردم از عملکرد بعد اجتماعی طرح هادی در روستاهای مورد مطالعه گویای این واقعیت است که در بعد اجتماعی، عملکرد طرح در روستاهای ابراهیم کیخا، چرک و سفید آبه دارای بیشترین و در سایر روستاها دارای کمترین عملکرد است (شکل ۳).

جدول - ۴: عملکرد اجتماعی طرح‌های هادی روستایی از دید پاسخ‌گویان

رتبه	ضریب پراکندگی	کالی اسکوتر	میانگین	انحراف معیار	میانگین					شاخص‌های اجتماعی
					بجلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	بجلی کم	
۱	۰/۲۵	۳۶۱/۸۲	۲/۷۲	۰/۷۰	۱/۵	۸/۲	۵۳/۶	۳۴/۶	۲/۱	نحوه دسترسی به خدمات روستایی
۷	۰/۳۱	۱۷۸/۵۶	۲/۸۳	۰/۹۰	۳	۱۸/۶	۴۳/۵	۲۸/۷	۶/۲	امکانات بهداشتی ° درمانی روستا
۱۰	۰/۳۲	۲۱۰/۶۰	۲/۷۱	۰/۸۸	۲/۷	۱۳	۴۵	۳۱/۳	۸	وجود امکانات آموزشی روستا
۱۱	۰/۳۳	۲۰۲/۳۲	۲/۶۱	۰/۸۸	۰/۶	۱۳	۴۵	۲۹/۳	۱۲/۱	مشارکت در تهیه اجرای طرح هادی روستا
۹	۰/۳۱	۳۱۳/۴۵	۲/۴۷	۰/۷۹	۰/۳	۷/۱	۴۹/۱	۳۶/۷	۶/۸	مقبولیت از تهیه و اجرای طرح
۵	۰/۳۰	۱۳۳/۲۶	۲/۶۱	۰/۸۰	۰	۸/۶	۳۹/۹	۴۱/۴	۱۰/۱	همخوانی اهداف طرح با توقعات شما
۱۲	۰/۳۶	۲۴۹/۳۳	۲/۴۲	۰/۸۸	۰/۴	۱۱/۲	۴۶/۴	۳۳/۴	۸/۶	ادامه طرح به شکل کنونی
۴	۰/۲۹	۱۸۳/۸۶	۲/۶۷	۰/۷۸	۰/۳	۹/۲	۳۹/۶	۳۳/۷	۱۷/۲	عملکرد دهیاری و شورا در اجرای طرح
۶	۰/۳۰	۲۸۱/۶۱	۲/۶۹	۰/۸۱	۱/۲	۱۰/۴	۴۷/۶	۳۵/۵	۵/۳	وضع زندگی در روستا
۳	۰/۲۸	۲۶۵/۱۶	۲/۷۲	۰/۷۷	۲/۴	۱۰/۷	۴۶/۷	۳۵/۲	۵	ادامه زندگی در روستا
۲	۰/۲۸	۲۸۰/۵۵	۲/۸۱	۰/۸۰	۱/۳	۱۲/۱	۴۸/۵	۳۳/۷	۴/۴	کاهش مهاجرت روستاییان
۸	۰/۳۱	۲۶۱/۵۵	۲/۷۰	۰/۸۴	۱/۵	۱۵/۷	۴۹/۷	۲۸/۴	۴/۷	افزایش جمعیت روستا

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.



شکل - ۳: میزان عملکرد طرح در بعد اجتماعی، منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.

از اهداف دیگر اجرای طرح‌های هادی روستایی، بهبود وضعیت اقتصادی مردم روستا است. لذا در این قسمت از پژوهش به بررسی میزان رضایت مردم از اثرات اقتصادی طرح‌های هادی روستایی پرداخته شده است. نتایج حاصل از جدول (۵) گویای این است که در بین گویه‌های اقتصادی مورد بررسی، گویه افزایش قیمت اراضی روستا

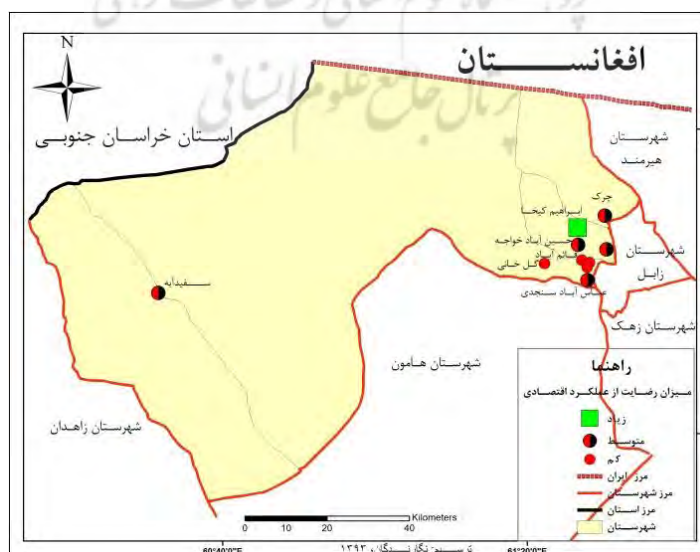
با میانگین ۲/۸۸ و ضریب تغییرات ۰/۲۴ دارای بیشترین عملکرد و مؤلفه‌های درآمدزایی در سطح روستا و ایجاد واحدهای تولیدی در روستا با میانگین ۲/۷۰ و ضریب تغییرات ۰/۳۱ دارای کمترین عملکرد از نظر پاسخگویان می‌باشند. لذا پیشنهاد می‌شود برای بهبود اوضاع اقتصادی روستاهای شهرستان نیمروز که روستا گریزی در آنها اوج گرفته، به ایجاد واحدهای تولیدی و بهبود اوضاع معیشتی روستاها بیشتر توجه گردد.

جدول- ۵: عملکرد اقتصادی طرح‌های هادی روستایی از دید پاسخ‌گویان

رتبه	ضریب پراکندگی	کای اسکور	میانگین	انحراف معیار	میانگین					شاخص‌های اقتصادی
					زیاد	متوسط	کم	زیاد	متوسط	
۷	۰/۳۱	۲۲۷/۱۱	۲/۷۰	۰/۸۴	۱/۸	۱۳/۳	۴۴/۱	۳۴/۳	۶/۵	ایجاد واحدهای تولیدی در روستا
۴	۰/۳۰	۲۳۶/۶۴	۲/۷۷	۰/۸۴	۱/۵	۱۱/۲	۴۷/۳	۳۰/۸	۹/۲	سرمایه‌گذاری در روستا
۵	۰/۳۱	۲۲۹/۸۰	۲/۷۴	۰/۸۷	۱/۲	۱۶/۳	۴۷/۳	۲۸/۴	۶/۸	سازگاری اقدامات انجام‌شده با فعالیت‌های معیشتی روستا
۱	۰/۲۴	۲۱۰/۶۳	۲/۸۸	۰/۷۱	۰/۹	۱۶/۹	۴۶/۴	۲۶/۹	۸/۹	افزایش قیمت اراضی روستا
۳	۰/۲۹	۱۸۷/۴۲	۲/۷۵	۰/۸۱	۰	۱۸/۳	۵۳/۶	۲۶	۲/۱	توسعه فعالیت‌های غیر کشاورزی
۲	۰/۲۷	۲۳۲/۶۲	۲/۸۲	۰/۷۷	۰/۶	۱۶/۶	۴۵/۳	۳۲	۵/۶	ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم
۶	۰/۳۱	۲۸۵/۵۲	۲/۷۰	۰/۸۵	۰/۶	۱۶/۳	۵۱/۵	۲۷/۵	۴/۱	درآمدزایی در سطح روستا

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.

مطالعه میزان رضایت از عملکرد بعد اقتصادی طرح هادی در روستاهای مورد مطالعه گویای این واقعیت است که در بعد اقتصادی، عملکرد طرح در روستاهای ابراهیم کیخا، چرک، حسین آباد خواجه، عباس آباد سنجدی و سفیدآبه دارای بیشترین و در سایر روستاها دارای کمترین عملکرد است (شکل ۴).



شکل - ۴: میزان عملکرد طرح در بعد اقتصادی، منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.

به‌منظور به دست آوردن وضعیت میزان رضایت مردم از عملکرد طرح هادی روستایی در ابعاد موردبررسی، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است، بدین ترتیب میانگین عملکرد طرح هادی روستایی در سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه عدد ۲/۶۷ به دست آمد (جدول ۶). از طرفی پرسشنامه در قالب طیف لیکرت ۵ طبقه‌ای تنظیم گردیده است. بدین ترتیب عدد ۳ به‌عنوان میانه نظری پاسخ‌ها به دست آمد و میانگین امتیاز عملکرد ابعاد در طرح هادی روستایی به‌دست‌آمده کمتر از میانه نظری (۳) است و با توجه به نتایج جدول (۷) ملاحظه می‌شود که اختلاف معناداری بین عملکرد طرح‌های هادی و میزان رضایت مردم (میانه نظری (۳)) وجود دارد.

جدول- ۶: میانگین عملکرد ابعاد در طرح هادی روستایی

میانگین عملکرد طرح‌های هادی روستایی	تعداد	میانگین عملکرد	انحراف معیار
	۳۳۸	۲/۶۷	۰/۳۹

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

جدول- ۷: نتایج آزمون T

فاصله اطمینان تفاوت ۰/۰۹۵		استاندارد آزمون=۳			
پایین	بالا	تفاوت میانگین	معناداری (۲) دامنه)	Df	T
-۰/۲۸۴	-۰/۳۶۸	-۰/۳۲۶	۰/۰۰۰	۳۳۷	-۱۵/۲۷

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

در این قسمت از پژوهش برای تعیین میزان رضایت روستائیان از وضعیت عملکرد ابعاد طرح هادی روستایی به تفکیک معیارهای موردنظر، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده گردید (جدول ۸). نتایج حاصل از جدول (۸) گویای این است که عملکرد ابعاد طرح‌های هادی روستایی در اکثر معیارها از میانه نظری اهداف تحقق کمتر بوده است. با توجه به نتایج آزمون T تک نمونه‌ای، پاسخ‌گویان پرسشنامه‌ها نسبت به عملکرد تمامی شاخص‌های موردبررسی نظری دیدگاه منفی داشته‌اند.

جدول- ۸: ارزیابی عملکرد ابعاد طرح‌های هادی روستایی از دید پاسخ‌گویان

مقدار T				مؤلفه‌ها	
فاصله اطمینان تفاوت ۹۵٪		تفاوت معناداری	معناداری		T
پایین	بالا				
-۰/۷۰	-۰/۵۱	-۰/۶۰۴	.۰۰۰	-۱۲/۳۳	الگوی ساخت‌وساز در سطح روستا
-۰/۲۹	-/۱۰	-۰/۱۹۵	.۰۰۰	-۳/۸۸	کیفیت شبکه معابر
-۰/۳۶	-۰/۱۷	-۰/۲۶۳	.۰۰۰	-۵/۴۵	کیفیت دسترسی به خدمات

-۰/۰۴	-۰/۲۱	-۰/۱۲۴	.۰۰۶	-۲/۷۶	بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن در سطح روستا
-۰/۳۶	-۰/۵۴	-۰/۴۵۰	.۰۰۰	-۹/۸۰	رعایت ضوابط فنی طرح در ساخت‌وساز
-۰/۲۷	-۰/۴۴	-۰/۳۵۵	.۰۰۰	-۸/۳۲	زمینه‌سازی برای صدور سند مالکیت
-۰/۲۸	-۰/۴۶	-۰/۳۷۰	.۰۰۰	-۷/۹۴	افزایش قیمت مسکن روستایی
-۰/۳۱	-۰/۵۱	-۰/۴۰۸	.۰۰۰	-۷/۹۳	جذب امکانات و خدمات رفاهی زیربنایی
-۰/۳۷	-۰/۵۵	-۰/۴۵۹	.۰۰۰	-۹/۹۱	تجهیزات و امکانات مسکن (حمام و دستشویی)
-۰/۲۸	-۰/۴۷	-۰/۳۷۶	.۰۰۰	-۷/۵۶	تأثیر طرح هادی در مکان‌یابی مناسب خدمات
-۰/۵۹	-۰/۷۷	-۰/۶۸۰	.۰۰۰	-۱۴/۴۸	حفظ و حراست از اراضی زراعی و باغی
-۰/۳۶	-۰/۵۴	-۰/۴۵۳	.۰۰۰	-۹/۹۵	شناسایی و نگهداری از بافت‌های باارزش تاریخی و فرهنگی
-۰/۳۵	-۰/۵۳	-۰/۴۳۸	.۰۰۰	-۹/۴۳	وضعیت طراحی شبکه دفع آب
-۰/۳۲	-۰/۴۸	-۰/۳۹۹	.۰۰۰	-۹/۴۱	امکانات و نحوه دفع زباله
-۰/۲۶	-۰/۴۴	-۰/۳۵۲	.۰۰۰	-۷/۴۶	ایجاد فضای سبز در روستا
-۰/۲۰	-۰/۳۵	-۰/۲۷۵	.۰۰۰	-۷/۱۷	نحوه دسترسی به خدمات روستایی
-۰/۰۷	-۰/۲۶	-۰/۱۶۶	.۰۰۱	-۳/۳۷	امکانات بهداشتی <sup>۰</sup> درمانی روستا
-۰/۱۹	-۰/۳۸	-۰/۲۹۰	.۰۰۰	-۶/۰۰	وجود امکانات آموزشی روستا
-۰/۳۰	-۰/۴۹	-۰/۳۹۳	.۰۰۰	-۸/۱۹	مشارکت در اجرای طرح هادی روستا
-۰/۳۵	-۰/۵۰	-۰/۴۲۶	.۰۰۰	-۱۰/۶۳	مشارکت در تهیه طرح هادی روستا
-۰/۴۵	-۰/۶۱	-۰/۵۳۰	.۰۰۰	-۱۲/۳۲	مقبولیت از تهیه و اجرای طرح
-۰/۳۰	-۰/۴۷	-۰/۳۸۸	.۰۰۰	-۸/۸۱	همخوانی اهداف طرح با توقعات شما
-۰/۴۹	-۰/۶۸	-۰/۵۸۳	.۰۰۰	-۱۲/۰۵	ادامه طرح به شکل کنونی
-۰/۲۵	-۰/۴۲	-۰/۳۳۴	.۰۰۰	-۷/۸۷	عملکرد دهیاری و شورا در اجرای طرح
-۰/۲۱	-۰/۳۹	-۰/۲۹۹	.۰۰۰	-۶/۷۲	وضع زندگی در روستا
-۰/۲۰	-۰/۳۶	-۰/۲۸۱	.۰۰۰	-۶/۶۳	ادامه زندگی در روستا
-۰/۱۱	-۰/۲۸	-۰/۱۹۲	.۰۰۰	-۴/۳۷	کاهش مهاجرت روستائیان
-۰/۲۱	-۰/۴۰	-۰/۳۰۵	.۰۰۰	-۶/۶۱	افزایش جمعیت روستا
-۰/۲۶	-۰/۴۴	-۰/۳۴۹	.۰۰۰	-۷/۵۳	ایجاد واحدهای تولیدی در روستا
-۰/۱۴	-۰/۳۲	-۰/۲۳۴	.۰۰۰	-۵/۰۸	سرمایه‌گذاری در روستا
-۰/۱۷	-۰/۳۵	-۰/۲۶۰	.۰۰۰	-۵/۴۸	سازگاری اقدامات انجام‌شده با فعالیت‌های معیشتی روستا
-۰/۰۴	-۰/۲۰	-۰/۱۱۸	.۰۰۳	-۳/۰۳	درآمدزایی در سطح روستا
-۰/۱۷	-۰/۳۴	-۰/۲۵۴	.۰۰۰	-۵/۷۱	توسعه فعالیت‌های غیر کشاورزی
-۰/۱۰	-۰/۲۷	-۰/۱۸۳	.۰۰۰	-۴/۳۷	ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم
-۰/۲۱	-۰/۳۹	-۰/۳۰۲	.۰۰۰	-۶/۵۳	افزایش قیمت اراضی روستا

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.

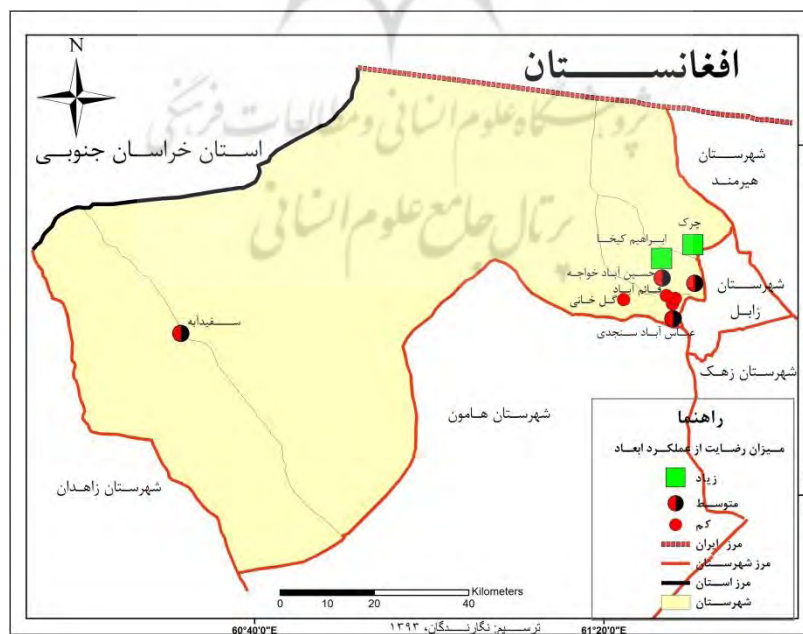
### ارزیابی عملکرد طرح‌های هادی در روستاهای مورد مطالعه

مطالعه عملکرد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی طرح‌های هادی در روستاهای مورد مطالعه، گویای این واقعیت است که طرح هادی در روستاهای ابراهیم کیخا و چرک با میانگین ۳/۳۲ و ۳/۱۰ نسبت به روستاهای دیگر بیشترین عملکرد و روستاهای خراشادی، حیدرآباد و گل خانی با میانگین‌های ۲/۴۰، ۲/۴۲ و ۲/۴۶ کمترین عملکرد را داشته است. جدول (۹) و شکل (۵)، شیوه عملکرد طرح‌های هادی را بر توسعه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی در روستاهای مورد مطالعه در سطح شهرستان نیمروز را نشان می‌دهد.

جدول- ۹: رتبه‌بندی روستاهای شهرستان نیمروز از نظر عملکرد ابعاد توسعه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی

نام روستا	بعد اقتصادی	بعد اجتماعی	بعد کالبدی	میانگین کل ابعاد
ابراهیم کیخا	۳/۴۳	۳/۳۶	۳/۱۷	۳/۳۲
چرک	۲/۹۶	۲/۹۶	۳/۳۸	۳/۱۰
حسین آباد خواجه	۳/۰۱	۲/۶۵	۲/۶۰	۲/۷۶
بالاخانه	۲/۷۵	۲/۶۵	۲/۴۹	۲/۶۳
قائم آباد	۲/۲۹	۲/۴۳	۲/۳۱	۲/۳۴
خراشادی	۲/۴۹	۲/۴۴	۲/۲۸	۲/۴۰
گل خانی	۲/۵۱	۲/۵۳	۲/۳۴	۲/۴۶
حیدرآباد	۲/۴۹	۲/۴۰	۲/۳۷	۲/۴۲
عباس آباد	۲/۷۴	۲/۶۰	۲/۴۹	۲/۶۱
سفیدآبه	۲/۸۹	۲/۷۷	۲/۵۱	۲/۷۲
میانگین کل	۲/۷۵	۲/۶۷	۲/۵۸	۲/۶۷

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.



شکل - ۵: میزان رضایت مردم از عملکرد ابعاد طرح در روستاهای مورد مطالعه، منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.

## نتیجه‌گیری و پیشنهادها

طرح هادی طرحی است که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آتی و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای مختلف از قبیل مسکونی، تجاری و کشاورزی و تأسیسات و تجهیزات و نیازمندی‌های عمومی روستایی را برحسب مورد در قالب مصوبات طرح‌های ساماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی یا طرح‌های جامع ناحیه‌ای تعیین می‌نماید. هدف ما در تحقیق حاضر، بررسی میزان عملکرد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی طرح‌های هادی روستایی در شهرستان نیمروز بوده است؛ که در این رابطه نگرش روستائیان در خصوص میزان عملکرد طرح هادی در ابعاد مختلف بر روی روستاها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت؛ که در بعد کالبدی گویه‌های بهسازی و مقاوم‌سازی مساکن در سطح روستا با میانگین  $2/88$  و انحراف معیار  $0/28$  و زمینه‌سازی برای صدور سند مالکیت با میانگین  $2/64$  و ضریب تغییرات  $0/29$  به ترتیب بیشترین عملکرد و مؤلفه‌های حفظ و حراست از اراضی زراعی و باغی با میانگین  $2/32$  و ضریب تغییرات  $0/37$  و الگوی ساخت‌وساز در سطح روستا با میانگین  $2/40$  و ضریب تغییرات  $0/37$  دارای کمترین عملکرد، در بعد اجتماعی گویه‌های نحوه دسترسی به خدمات روستایی با میانگین  $2/72$  و ضریب تغییرات  $0/25$  و کاهش مهاجرت روستائیان با میانگین  $2/81$  و ضریب تغییرات  $0/28$  دارای بیشترین عملکرد و مؤلفه‌های ادامه طرح به شکل کنونی با میانگین  $2/42$  و ضریب تغییرات  $0/36$  و مشارکت در تهیه اجرای طرح هادی روستا با میانگین  $2/61$  و ضریب تغییرات  $0/33$  کمترین عملکرد و در بعد اقتصادی گویه‌های افزایش قیمت اراضی روستا با میانگین  $2/88$  و ضریب تغییرات  $0/24$  دارای بیشترین عملکرد و مؤلفه‌های درآمدزایی در سطح روستا و ایجاد واحدهای تولیدی در روستا با میانگین  $2/70$  و ضریب تغییرات  $0/31$  دارای کمترین عملکرد از نظر پاسخگویان می‌باشند.

به‌منظور به دست آوردن وضعیت عملکرد طرح هادی روستایی، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است، بدین ترتیب میانگین عملکرد طرح هادی روستایی در سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه عدد  $2/67$  به دست آمد. باین وجود نتایج این پژوهش بر ناکارآمدی و ناکافی بودن عملکرد طرح‌های هادی در رسیدن به اهداف خود صحنه می‌گذارد. تحلیل نتایج آماری به دست آمده نشان می‌دهد، طرح‌های اجرا در هیچ‌یک از سه بعد مرود بررسی (کالبدی، اقتصادی و اجتماعی) نتوانسته حداقل میانگین (۳) را به دست آورند که این امر نشان‌دهنده عدم رضایت روستائیان از طرح هادی است. لذا در پاسخ به سؤالات تحقیق می‌توان بیان داشت که طرح‌های هادی فوق نتوانسته‌اند حداقل میزان رضایت را برای روستائیان فراهم آورند.

لذا با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

- ۱- تغییر و اصلاح الگوهای ساخت‌وساز فعلی طرح هادی و تطابق آن با انتظارات مردم؛
- ۲- انجام اقدامات اساسی در زمینه افزایش کیفیت دسترسی به خدمات روستایی؛
- ۳- افزایش توجه به امکانات و خدمات زیربنایی در سطح روستا؛
- ۴- ایجاد تغییر در روند کلی اجرای طرح و اصلاح آن بر طبق انتظارات مردم روستا؛
- ۵- مشارکت دادن مردمان محلی روستا در تهیه و اجرای طرح هادی؛

- ۶- اولویت‌بخشی به بهسازی و ایجاد مراکز آموزشی در روستاها؛
- ۷- توجه بیشتر به ایجاد واحدهای تولیدی و ایجاد زمینه‌های درآمدزایی در سطح روستا؛
- ۸- استفاده از دانش بومی - محلی روستاییان برای برنامه‌ریزی در زمینه بهبود اوضاع معیشتی در روستاها؛

## منابع

- ۱- آسایش، حسین، (۱۳۸۶)، برنامه روستایی در ایران، انتشارات پیام نور، تهران.
- ۲- بهرامی، رحمت‌الله، (۱۳۸۹)، چالش‌های عمده توسعه روستایی: مطالعه موردی استان کردستان، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، دوره ۳، شماره ۲۵، صص ۱۴۲-۱۲۵.
- ۳- پاپلی یزدی، محمدحسین و ابراهیمی، محمد، (۱۳۸۶)، نظریه‌های توسعه روستایی، انتشارات سمت، تهران.
- ۴- پژوهشکده سوانح طبیعی، (۱۳۸۸)، ارزشیابی اجرای طرح هادی روستایی، انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.
- ۵- تقیلو، علی‌اکبر، خسرو بیگی، رضا و خدایی، یوسف، (۱۳۸۸)، ارزیابی طرح‌های هادی روستایی در ابعاد کالبدی، اجتماعی و اقتصادی از دیدگاه روستاییان (مطالعه موردی شهرستان کمیجان)، اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستایی، صص ۱۱-۱.
- ۶- رشنو، نبی‌الله، (۱۳۸۴)، تحلیلی بر استراتژی ساماندهی و اسکان عشایری ایران، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال دوم، تابستان، شماره ۶.
- ۷- رضایی، روح‌اله و شوکتی آملی، محمد، (۱۳۹۳)، بررسی و تحلیل مشکلات اجرای طرح هادی روستایی در مناطق روستایی شهرستان اسکو (مطالعه موردی: روستای سرین دیزج)، فضای جغرافیایی، دوره ۱۴، شماره ۴۵، صص ۸۰-۶۳.
- ۸- رضایی، روح‌اله و صفا، لیلا، (۱۳۹۲)، تحلیل مشکلات اجرای طرح هادی در مناطق روستایی شهرستان زنجان، فصلنامه مسکن و محیط روستا، شماره ۱۴۲، صص ۶۶-۴۹.
- ۹- زرافشانی، کیومرث و برزو، غلامرضا و شاه‌حسینی، ایوب و عباسی‌زاده، محمدصادق و ولی‌زاده، اقدس و باقرنسب، محمد و بهرامی، مجید و عبدالملکی، سارا، (۱۳۸۹)، ارزشیابی کیفی اجرای طرح هادی در روستای کرناچی شهرستان کرمانشاه - کاربرد نظریه بنیانی، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۱، شماره ۳، صص ۱۷۲-۱۵۳.



- ۱۰- سواری، مسلم و شیرینی، نعمت‌اله و شعبانعلی فمی، حسین، (۱۳۹۲)، تحلیل عوامل مرتبط با رضایتمندی روستائیان از طرح هادی؛ (مطالعه موردی روستای قراگل شهرستان دیواندره)، فصلنامه مسکن و محیط روستا، شماره ۱۴۲، ص ۸۲-۶۷.
- ۱۱- شمس‌الدینی، علی، (۱۳۸۷)، آثار اجرای طرح هادی در کاهش مهاجرت‌های روستایی؛ مطالعه موردی روستای فهلیان، شهرستان ممسنی، فصلنامه مسکن و انقلاب؛ شماره ۱۲۱، صص ۴۱-۳۰.
- ۱۲- عزیزپور، فرهاد و خلیل، احمد و محسن زاده، آرمین و حسینی حاصل، صدیقه، (۱۳۹۰)، تحلیل و ارزیابی اثرات اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونتگاه روستایی کشور، فصلنامه مسکن و محیط روستا، شماره ۳۰، صص ۷۱-۸۴.
- ۱۳- عظیمی، نورالدین و جمشیدیان، مجید، (۱۳۸۴)، بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی، مطالعه موردی غرب گیلان، نشریه هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، شماره ۲۲، صص ۳۴-۲۵.
- ۱۴- عنابستانی، علی‌اکبر و اکبری، محمدحسن، (۱۳۹۱)، ارزیابی طرح‌های هادی و نقش آن در توسعه کالبدی روستا از دیدگاه روستائیان- مطالعه موردی شهرستان جهرم، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۴، شماره ۴، صص ۹۳-۱۱۰.
- ۱۵- عنابستانی، علی‌اکبر، (۱۳۸۸)، ارزیابی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی سکونتگاه‌های روستایی در روستاهای غرب خراسان رضوی، اولین همایش سکونتگاه‌های روستایی مسکن و بافت، تهران، صص ۶-۱.
- ۱۶- مرکز آمار ایران، (۱۳۹۰)، سالنامه آماری استان سیستان و بلوچستان.
- ۱۷- مولائی هاشجین، نصراله، (۱۳۸۶)، تحلیل پیرامون اهداف، ضرورت‌ها و فرایند تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی با تاکید بر گیلان، چشم‌انداز جغرافیایی، شماره ۴، سال دوم، صص ۱۲۳-۱۰۵.
- 18- Emmanuel, A, (2007), **Sustainability Assessment of Rural Development: A review of Methodologies**, Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe, Vol. 39, Halle (Saale), IAMO.
- 19- Gane, M, (2007), **Forest Strategic Management and Sustainable Development for the Forest Sector**, Netherlands, springer, 442 pages.
- 20- Gibson, K. Cahill, A, and McKay, D, (2010), **Rethinking the dynamics of rural transformation: performing different development pathways in a Philippine municipality**, Journal of Transactions of the Institute of British Geographers, 35 (2): pp 237- 255.
- 21- Liu, Y.S. Zhang, F.G. and Zhang, Y.W, (2009), **Appraisal of typical rural development models during rapid urbanization in the eastern coastal region of China**, Journal of Geographical Sciences, 19 (3): pp 557- 567.

- 22- Mahon, M. Fahy, F. and Cinnéide, M, (2012), **The significance of quality of life and sustainability at the urban- rural fringe in the making of place-based community**, *Geo Journal*, 77 (2): pp 265- 278.

